

BEATA SKRZYDLEWSKA
Lublin

DZIAŁALNOŚĆ INWENTARYZACYJNA MUZEUM DIECEZJALNEGO W PŁOCKU

Muzea to placówki gromadzące przedmioty rzadkie, odznaczające się niejednokrotnie szczególnym pięknem, a przy tym stanowiące świadectwo dawnych epok, minionych zdarzeń i oddziałujące w związku z tym na sferę intelektualną i emocjonalną człowieka¹. Bezsporny jednak jest fakt, że zabytki stanowią wartość naukową, a w tym odwołują się do naszej sfery poznawczej. Badania naukowe w tym wypadku mogą odnosić się m.in. do aspektu historycznego, odtwarzając dzieje obiektów poprzez ustalanie ich czasu powstania, rozstrzygnięcie autorstwa, poprzez próbę umieszczenia ich w konkretnym kontekście kulturowym, którego są ilustracją.

Celem tych poszukiwań jest wyodrębnienie z gąszcza innych, nierzadko przecież osobliwych przedmiotów tych, które faktycznie posiadają charakter zabytkowy. Czynnością opartą na kryteriach naukowych jest również inwentaryzacja, pod warunkiem oczywiście, że osoby wykonujące pracę w tym zakresie posiadają właściwe rozumienie pojęcia zabytek². Inwentaryzacja obiektów muzealnych to czynność niesłychanie istotna, bo przesądzająca o obowiązku ochrony rzeczy oderwanych z ich naturalnego otoczenia, w tym wypadku głównie obiektów wycofanych z kultu, dla potrzeb których przecież zaczęto tworzyć muzea diecezjalne. Muzea kościelne powstawać zaczęły na przełomie XIX i XX w., toteż żadna z ustaw prawnych wydanych przez Stolicę Apostolską i diecezje polskie do 1924 r. nie wspomina bezpośrednio o przeprowa-

---

¹ Ustawa z dn. 15 II 1962 r. o ochronie dóbr kultury i muzeach, Dz.U. Nr 10, poz. 48, rozdz. I, s. 15; Ustawa z dn. 20 I 1996 r. o muzeach, Dz.U. Nr 5, poz. 24, rozdz. I, s. 49. J. P r u s z y Ń s k i, *Ochrona zabytków w Polsce*, Warszawa 1989, s. 25.

² P r u s z y Ń s k i, dz. cyt., s. 40.

dzaniu inwentaryzacji na terenie muzeów. W wielu rozporządzeniach jest mowa o obowiązku sporządzania inwentarza majątku kościelnego, a przecież muzea diecezjalne to niewątpliwie część własności kościelnej, toteż podczas sporządzania rejestru całego majątku rzeczy znajdujące się w muzeach powinny być objęte takim rejestrem³. Dopiero dzięki rozporządzeniu papieskiemu w przedmiocie sztuki kościelnej⁴, wydanemu przez Papieską Komisję Centralną, pouczano po raz pierwszy oficjalnie o konieczności podjęcia opieki m.in. nad zbiorami muzealnymi, w konsekwencji czego inwentaryzacja obiektów muzealnych stała się jednym z podstawowych zadań statutowych⁵.

I. INWENTARYZACJA OBIEKTÓW MUZEALNYCH

Pierwsze fachowe księgi inwentarzowe dla Muzeum Diecezjalnego w Płocku sporządzono za czasów działalności kierowniczej ks. kanonika Aleksandra Dmochowskiego (1925-1938), a zarazem – na mocy *Statutu* – głównego inwentaryzatora zbiorów⁶. W celu naukowego opracowania muzealiów przygotowano specjalne księgi. W wyodrębnionych rubrykach rozmieszczono w określonym porządku precyzyjne informacje umożliwiające identyfikację i stanowiące najlepszy dowód własności przedmiotu. Dla każdego obiektu przeznaczono dziesięć rubryk. W pozycji pierwszej wpisywano numer inwentaryzacyjny, szczególnie istotny dla pracy muzealnika, bo pozwalający na identyfikację obiektu⁷. Drugie miejsce w rejestrze przeznaczono, na określenie zabytku i zwięzły opis, w którym uwzględniano indywidualne cechy obiektu, nagłówek wyjaśniający treść tej tabeli brzmiał „przedmiot i krótki opis identyfikacyjny”. Szczególnie cenne informacje o obiekcie umieszczano

---

³ J. S a w i c k i, *Synody diecezji wileńskiej i ich statuty*, w: *Concilia Poloniae. Źródła i studia krytyczne*, Warszawa 1948; t e n ż e, *Statuta diocesane Ecclesie poznanien[sis]*, w: *Synody diecezji poznańskiej i ich statuty*, Poznań 1952.

⁴ *Rozporządzenie Ojca św. w sprawie sztuki świętej z dn. 1 IX 1924*, Watykan 1924; J. P a s i e r b, *Ochrona zabytków sztuki kościelnej*, Warszawa 1995, s. 23; B. S k r z y d l e w s k a, *Ochrona zabytków sztuki na podstawie dokumentów kościelnych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 67(1997), s. 36, (dalej cyt.: ABMK).

⁵ *Statut Muzeum Diecezjalnego w Płocku*, Płock 1928.

⁶ Tamże, pkt. 7 c, s. 5.

⁷ Z czasem, gdy wprowadzono nowe księgi inwentarzowe, numery inwentarza nadane obiektom po wprowadzeniu ich do omawianych ksiąg zostały przekreślone tak, by dawny numer pozostał widoczny, pod nimi umieszczono nowy numer inwentarza. Zob. Archiwum Muzeum Diecezjalnego w Płocku (dalej cyt.: AMDwPł).

w kolumnie z nagłówkiem „autor, szkoła, kraj, wytwórnia, czas powstania”, cenne bo często po raz pierwszy od wielu lat rozstrzygające o autorstwie, a tym samym umiejscawiające obiekt w konkretnym czasie i miejscu. W rubryce: sposób, źródło, data nabycia, pochodzenie, poprzez ujmowanie faktów na podstawie źródeł ustnych i pisanych odtwarzano zdarzenia, wypadki z dziejów opisywanego obiektu. Pozostałe nagłówki informowały o dniu, w którym zabytek został oficjalnie wciągnięty na listę muzealiów (data wpisu), o wymiarach obiektu (wymiarzy w cm: wys., szer., głębokość, waga), jego wartości rzeczywistej, a nie cenie zakupu i o stanie zachowania. Ze względu na niewielką objętość wprowadzono jeszcze dwie rubryki, w których umieszczano dane uzupełniające informacje o obiekcie (dane dodatkowe i uwagi)⁸.

Nr inw.	Przedmiot i krótki opis identyfikacyjny	Autor, szkoła, kraj, wytwórnia, czas powstania	Wymiary w cm wys., szer., głęb., waga.	Sposób, źródło, data nabycia, pochodzenie	Data wpisu	Wartość	Stan zachow.	Dane dodatkowe	Uwagi

Jednak w tak sporządzonych tabelach mogły się znaleźć informacje właściwe tylko dla pewnych grup przedmiotów, zaś wśród gromadzonych obiektów znajdowały się przedmioty odznaczające się właściwymi tylko sobie cechami, bez uwzględnienia których opis obiektu byłby niepełny.

O elementach odróżniających pamiętano opracowując *Księgę inwentarzową*, przeznaczoną dla działu Archeologii. Pozostawiono bez zmian rubryki: numer inwentarza, przedmiot i opis, sposób nabycia, wartość oraz dane dodatkowe i uwagi. O nowej rubryce: nr katalogu, w której wpisywano dawną numerację obiektów według katalogu dawnego właściciela Franciszka Tarczyńskiego, informował wpis zamieszczony na pierwszej stronie księgi⁹. Pozostałe dane zawarte w tabelach (może poza „miejscem przechowywania”) informowały

⁸ Wprowadzano tutaj informacje różnorakie, które ze względu na dbałość o szczegóły powinny się znaleźć w innych rubrykach, np. informacje o zniszczeniu w rubryce „stan zachowania”. O braku precyzji świadczy wpisywanie pod numerem konkretnego obiektu danych dotyczących całej grupy przedmiotów, tak też w księdze poświęconej malarstwu wpisano: „spośród 249 obrazów wycofano 5, zostało 244”. Zob. AMDwPł.

⁹ Obiekty wpisywane są od numeru 329, pochodzą z prywatnej kolekcji późniejszego dyrektora – ks. Lecha Grabowskiego, wobec tego nie posiadają numeru katalogu, AMDwPł.

o cechach właściwych tylko dla obiektów archeologicznych. Zadbano więc, by uwzględnić kulturę i epokę, rodzaj znaleziska i miejsce znaleziska. W formie luźnych notatek dołączono do książki spis i sprostowanie pomyłek zauważonych w zredagowanej już księdze¹⁰. W „przedmiocie i opisie”, podobnie jak przy wypełnianiu tej rubryki dla innych obiektów, nie wyodrębniono należycie nazwy obiektu i włączono ją do opisu, podając obok w nawiasie wymiary. Występowały jeszcze rubryki: ilość, kultura, epoka, rodzaj znaleziska, miejsce znaleziska, miejsce przechowywania, wartość, oraz dane dodatkowe i uwagi. Do *Księgi inwentarzowej* dołączone są notatki sporządzone na luźnych kartkach, na których wynotowano zauważone błędy, z zaleceniem zmiany nazw, bądź napisów – notatki te powinny znaleźć się w rubryce: uwagi.

Nr inw.	Nr kat.	Przedmiot i opis	Ilość	Kultura, epoka	Rodzaj znaleziska	Miejsce znaleziska	Miejsce przechow.	Sposób nabycia	Wartość	Dane dodatk.	Uwagi

Księgi, o których mowa, uzupełniane były na bieżąco jeszcze w okresie powojennym, wprowadzane w nich zmiany skrupulatnie zaznaczano, informując w ten sposób o niezbędnych interwencjach.

W latach osiemdziesiątych zdecydowano o wprowadzeniu nowego sposobu dokumentacji. Działanie to było próbą ujednoczenia jej na podstawie obowiązujących zarządzeń państwowych¹¹. Czynnikiem zachęcającym do takiego działania były zapewne obserwacje poczynione za granicą, zwłaszcza w działalności muzeów kościelnych we Włoszech, gdzie zauważono potrzebę współpracy z muzealnikami pracującymi w kolekcjach państwowych¹². Wprowadzając nowe inwentarze w Muzeum Płockim brano już zapewne pod

¹⁰ Powinny się one znaleźć w rubrykach „dane dodatkowe”, lub „uwagi”, a ponadto powinny być naniesione do poszczególnych rubryk, odpowiadających konkretnym przedmiotom, AMDwPł.

¹¹ Z tą propozycją wystąpił na Zjeździe kierowników Muzeów Kościelnych, organizowanym przez ośrodek ABMK, ks. R. Knapiński (zob. R. K n a p i ń s k i, *Dokumentacja w Muzeach Kościelnych*, ABMK, 54(1987), s. 82-99).

¹² We Włoszech odbyły się dwa kongresy ogólnokrajowe poświęcone tej problematyce. Efektem tych spotkań były publikacje: *Orientamenti dell'arte Sacra dopo il Vaticano II*, Bergamo 1969, Minerva Italica, *Immagine del Museo Diocesano. Atti del Convegno Nazionale di Arte Sacra*, Roma 1981; zob. K n a p i ń s k i, dz. cyt., s. 82.

uwagę *Ustawę o ochronie dóbr kultury i o muzeach*¹³, a także *Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 18 kwietnia 1964 r. w sprawie przeprowadzenia inwentarza muzealiów*¹⁴.

Dla wyodrębnionych wcześniej sześciu działów sztuki wprowadzono 11 tomów ksiąg inwentarzowych¹⁵. W nowych inwentarzach wyodrębniono osiem rubryk. Wraz z podjęciem nowej inwentaryzacji opatrzone obiekty nowymi numerami inwentarzowymi, które wpisywano do rubryki pierwszej (numer). Od tej chwili całościowe oznaczenie obiektu składało się z początkowych liter oznaczających właściciela książki, w tym wypadku Muzeum Diecezjalne w Płocku (MDPł), następnie z cyfry rzymskiej przyporządkowującej obiekt do konkretnego działu sztuki, oraz występującej tuż przy niej kolejnej litery alfabetu wskazującej na podrozdział w danym dziale, jako ostatnią wstawiano cyfrę arabską oznaczającą kolejny numer w danej księdze inwentarza¹⁶. W rubryce „identyfikacja przedmiotu”, wpisywano tytuł obiektu i podawano jego skrócony opis, w księdze poświęconej malarstwu do opisu ogólnego dołączano zawsze opis ramy, jeśli obiekt takową posiadał¹⁷. Tak jak w starych księgach, tak i tutaj informowano o czasie powstania czy autorze „powstanie–autor–środowisko–data”. W rubryce „stan” oprócz bardzo zwięzłego określenia stanu zachowania, dołączano niekiedy informację o przeprowadzonej konserwacji¹⁸. Całości informacji o obiekcie dopełniała rubryka „uzupełnienia” – tutaj częściej niż w wymienionej wyżej rubryczce wpisywano informację o konserwacji, dodatkowe informacje o wprowadzonych do

¹³ Dz. U. Nr 10, poz. 48.

¹⁴ DZ. U. Nr 17, poz. 101.

¹⁵ Tom I – rzeźba; tom II – malarstwo oraz grafika i rysunek – szkice; tom III – sztuka zdobnicza cz. 1: a) sprzęt liturgiczny, b) złotnictwo, c) konwisarstwo i kowalstwo; tom IV – sztuka zdobnicza cz. 2: tkaniny; tom V – sztuka zdobnicza cz. 3: e) meblarstwo, f) ceramika i szkło; tom VI – prehistoria; tom VII – historia cz. 1: numizmatyka – medalierstwo; tom VIII – historia cz. 2: sfragistyka – tłoki i odciski, rękopisy i militaria; tomy IX i X: uzupełnienia; tom XI – varia: paleontologia, antropologia, geologia; tom XII – zbiory fotograficzne: klisze, błony i fotografie; zob. AMDwPł.

¹⁶ Np. MDPł/IIA/69 – pod tym numerem wpisany jest *Portret trumienny*, zob. AMD w PŁ; L. G r a b o w s k i, *Muzeum Diecezjalne w Płocku. Informator*, Płock, s. 2.

¹⁷ Np. pod numerem 10 odnotowany jest obraz *Bogowie na Olimpie*, poza opisem ogólnym napisano: „Rama profilowana z rogami uszatymi, złożona, częściowo groszkowana”; zob. AMDwPł.

¹⁸ Pod numerem 69, w dziale malarstwa wpisany jest XVII-wieczny *Portret trumienny*, podana jest też informacja o konserwacji „konserwacja 1991 r., Wydział Konserwacji ASP Warszawa”; zob. AMDwPł.

obiekty zmianach¹⁹, o napisach i sygnaturach umieszczonych na obiekcie²⁰. Tutaj również informowano o autorach publikacji dotyczących danego przedmiotu²¹, wpisywano też pierwotne numery inwentarzowe i zaznaczano, czy dany obiekt był wcześniej wpisany do I księgi inwentarza²². Wspominało tutaj o ruchu obiektu²³, podawano też dodatkowe informacje²⁴.

Nr	Identyfikacja przedmiotu	Powstanie autor środowisko data	Materiał, wymiary	Stan	Sposób nabycia	Wartość	Uzupełnienia

Prowadzenie inwentarza jest nadal obowiązkowym i naukowym zapisem posiadanych muzealiów. Nowa ustawa *O Muzeach*, jeśli dyrektorzy muzeów diecezjalnych będą ją mieli na względzie, pozostaje dla muzeów najważniejszym dokumentem²⁵. Jest także ustawą godną polecenia dla tak specyficznych placówek, jakimi są muzea kościelne, gdyż daje większe prawo decyzji w sprawie prowadzenia katalogu naukowego niż *Ustawa o ochronie z 1964 roku*²⁶.

II. INWENTARYZACJA W TERENIE

Sporządzanie inwentarzy dla sprawdzenia i skorygowania ewidencji majątkowej zalecano w rozporządzeniach kościelnych już w XVII w. Jednak wyko-

¹⁹ Np. pod numerem 15 *Św. Hieronim* „sosnowa podstawa późniejsza”; zob. AMDwPł.

²⁰ *Chrystus Frasobliwy*, nr 42 „U spodu podstawy słabo czytelny napis: „dla Józefa... r. 1928; ks. Wyczółkowskiemu ofiarował p. Jan Andrychowicz pl. Nowotki 2 nr 10 w Płocku, jako pamiątkę po żonie Zofii z Piotrkowskich” – rzeźba znajdowała się w rodzinie tej pani przeszło 50 lat; zob. AMDw Pł.

²¹ *Matka Boska z Dzieciątkiem*, z pierwszej ćwierci XV w. nr 313 *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. X. 23. powiat sierpecki, s. 27; zob. AMDwPł.

²² *Medalion Głowy Męskiej* pod numerem 244; zob. AMDwPł.

²³ „Wypożyczono do Muzeum Historycznego miasta Warszawy” – *Chrystus Frasobliwy* nr 161; zob. AMDwPł.

²⁴ „Pamiątka po Arcybiskupie A. Julianie Nowowiejskim” *Krzyż z Ukrzyżowanym*, nr 334; zob. AMDwPł.

²⁵ *Ustawa z dn. 21 listopada 1996 o muzeach*.

²⁶ *Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i muzeach*.

nywanie spisów inwentaryzacyjnych celem rozeznania się w wielkości zasobu zabytkowego, przygotowywanie tak, by odpowiadały kryteriom naukowym, zalecano w prawie XX wiecznym. W tym względzie kościelne prawo polskie wyprzedziło obowiązujący od roku 1918 *Kodeks Prawa Kanonicznego*²⁷. Pod kierunkiem biskupa płockiego Apolinarego Wnukowskiego (1904-1908) w zmodyfikowanych prawach diecezjalnych polecono powołanemu komitetowi diecezjalnemu wizytowanie wszystkich zabytkowych kościołów celem sporządzenia ich fotografii i opisów²⁸. Istotnie, podejmowano próby przeprowadzenia takiej inwentaryzacji już na początku lat dwudziestych XX w. Wykonawcą tych prac był ksiądz Władysław Turowski. Zachowały się sporządzone przez niego nieliczne fotografie i narysowane jego ręką w 1922 r. plany ciekawszych pod względem zabytkowym plebani²⁹.

W 1924 r. Papieska Komisja Centralna do Spraw Sztuki Kościelnej rozesała do wszystkich diecezji *Rozporządzenia papieskie w przedmiocie sztuki kościelnej* obligując tym samym powołane na mocy powyższego aktu prawodawczego Komisje Diecezjalne do ułożenia inwentarza dzieł sztuki. Wyznaczono grupę osób zajmujących się profesjonalnie ochranianiem zabytków. Wybrano więc do tych prac ks. Aleksandra Dmochowskiego, który, po objęciu funkcji dyrektora i na mocy wydanego w 1928 r. *Statutu Muzeum Diecezjalnego w Płocku*, zobowiązany był do stałego członkostwa w Komisji Konserwatorskiej Diecezjalnej i do objęcia funkcji głównego redaktora inwentarza³⁰. Na fotografa wyznaczono ks. Władysława Turowskiego³¹.

Przed rozpoczęciem prac zaprojektowano zinwentaryzowanie 260 parafii na terenie diecezji płockiej³². Inwentaryzację przeprowadzano w miesiącach letnich. Z kilkumiesięcznym wyprzedzeniem rozsyłano do proboszczów stosowne pismo w imieniu Komisji Konserwatorskiej informując o planach prac inwentaryzatorskich³³. Po wykonaniu prac w terenie, po powrocie do Płocka

²⁷ *Codex Iuris Canonici*, Roma 1918.

²⁸ *Leges dioeceseanae*, Płock 1906, pkt. 1, s. 14.

²⁹ Były to plebanie w: Chełmicy, Dobrzyniu n. Wisłą w Gołyminie, Karnkowie, Klukowie, Krasnem, Lipnie, Lekowie, Łopacinie, Łysakowie, Mokowie, Nasielsku, Obrytem, Opiniogórze, Osieku, Ostrowitem, Pałukach, Strzygach, Szpetalu, Tłuchowie, Wielgiem, Woli Mystkowskiej, Zadusznikach, Zeńboku i Zielonej Ciechanowskiej; zob. Tabela s. 188.

³⁰ Statut, pkt VII, s. 5-6; *K n a p i ń s k i*, dz. cyt., s. 112.

³¹ *K n a p i ń s k i*, dz. cyt., s. 111-112.

³² *Księgi inwentaryzacyjne Zabytków i Dzieł Sztuki Diecezji Płockiej*, AMDwPł; zob. Tabela.

³³ „Do Wielebnego Księdza Proboszcza parafii [...] Diecezjalna Komisja Konserwatorska uprzejmie zawiadamia, że Ks. Kanonik Aleksander Dmochowski, członek Diecezjalnej Kom.

przystępowano do porządkowania zebranych wiadomości. Notatki, będące podstawą dalszych opracowań, zbierane w terenie, spisywane były z licznymi poprawkami i skreśleniami, zachowywano je jednak umieszczając w specjalnie przygotowanej teczce z napisem informującym o jej zawartości³⁴. Po usunięciu błędów, naniesieniu zmian przenoszono tekst w formie maszynopisu do specjalnie przygotowanych, oprawionych w płótno tek. Sposób ułożenia informacji w księdze inwentarzowej odpowiadał w szczegółach zaproponowanemu w Instrukcji do Rozporządzenia Piusa XI schematowi³⁵. Zastrzeżenia co do uzyskania szablonowego, narzuconego odgórnie sposobu redagowania, byłyby niesłuszne, bowiem wprowadzenie ustalonego sposobu dawało szansę współpracy zarządców Komisji ogólnokrajowych, zapobiegało pominięciu istotnych danych o obiekcie, a także wskazywało drogę księżom mającym słabsze rozeznanie w sprawie sztuki. Na stronie głównej więc na specjalnie wydrukowanej karcie tytułowej przyklejonej do księgi podawano informację: „Inwentarz zabytków archeologicznych i historycznych oraz dzieł sztuki kościelnej, świeckiej i ludowej z podaniami, charakterystycznymi typami ludu, ubiorami i widokami natury na terenie par..... Dekanatu..... Diecezji Płockiej R. P. 19.... rozpoczęty. Zeszyt składa się z.... kart szarych ..... kart białych i ..... fotografii” Do każdego z zeszytów tuż po stronie tytułowej dołączono *Rozporządzenie Ojca Św. w sprawie sztuki świętej*, każde rozporządzenie opatrzone było okrągłą pieczęcią muzeum z wpisanym obok ołówkiem numerem inwentarza. Zamieszczona poniżej główka tabeli prezentuje sposób zapisu eksponatów muzealnych odnotowanych w księdze.

Nazwa przedmiotu	Fotografia		Opis
	No	I Strona	Stron

Na kolejnej stronie, zamieszczano w wydrukowanej specjalnie do tego celu tabeli fotografie kolejnych duszpasterzy z uwzględnieniem dat ich pracy duszpasterskiej na terenie parafii. Na kartach białych wpisywano już właściwy

---

Kons. oraz jego współpracownik p. prof. Wincenty Ziółkowski przeprowadzą inwentaryzację zabytków w następujących parafiach: [...] Wielebni Księża Proboszczowie wyliczonych raczą łaskawie udzielić inwentaryzatorom potrzebnej pomocy, zapewniając jednocześnie nocleg i wikt oraz konie do parafii.”; zob. AMDwPł.

³⁴ AMDwPł.

³⁵ Tamże.

tekst. Umieszczano tam historię parafii, opisy miejscowych zwyczajów, następnie gruntowny opis kościoła z przytoczeniem (jeśli takowe istniały) opisów archiwalnych dotyczących obiektu, lub opisów kościoła stojącego wcześniej na miejscu obecnego. Następnie każdy interesujący obiekt ruchomy otrzymywał fachowy opis inwentaryzacyjny. W opisach inwentaryzacyjnych nie pomijano ciekawszych obiektów świeckich, nie związanych z kultem, jeśli takowe na terenie danej parafii się znajdowały. Tekst przeplatany był ponumerowanymi fotografiami przyklejanymi do kart szarych. Część druga teki, składająca się z rozkładanej „koperty”, zawierała szczegółowe plany opisywanych obiektów. Zamieszczano tutaj plany sytuacyjne, przekrój pionowy obiektu, przekrój poziomy, uwzględniano plany sklepień i szkice z natury różnych stron kościoła. W sumie zinwentaryzowano do czasu wybuchu II wojny światowej 141 parafii, do ksiąg inwentarzowych przepisano w całości 38³⁶. Rezultatem tej inwentaryzacji było pozyskanie wielu zbiorów dla Muzeum, uratowanie innych przed dewastacją, a także wyczulanie społeczeństwa, na łamach prasy, na ochronę obiektów³⁷. W tym ostatnim punkcie duchowieństwo płockie wywiązało się z zalecenia Stolicy Apostolskiej o dbanie i wyrabianie smaku artystycznego, m.in. przez publikację odpowiednich artykułów³⁸. Diecezja w Płocku, była jedyną diecezją w Polsce, która wywiązała się z rozporządzenia Piusa XI. Aktualnie przeprowadzanie inwentaryzacji obiektów sakralnych dokonywane jest sporadycznie, choć instrukcja opracowywania chociażby kart ewidencyjnych Ośrodka Dokumentacji Zabytków ma pełne zastosowanie do zabytków sztuki kościelnej, a wykonanie takiej dokumentacji jest obowiązkiem wynikającym z *Kodeksu Prawa Kanonicznego*³⁹.

---

³⁶ Zob. Tabela.

³⁷ W latach 1935-1938 na łamach miesięcznika „Życie Mazowsza” ks. A. Dmochowski redagował dział pod nazwą „Z teki inwentaryzacyjnej «Mazowsza Płockiego»”: „Życie Mazowsza”, 1(1935), nr 1, s. 20-24; nr 2, s. 57-58; nr 3, s. 84-86; nr 4, s. 122-124; nr 6, s. 178-181; nr 9/10, s. 263-264; nr 11, s. 283-284; nr 12, s. 309-311; 2(1938), nr 1, s. 19-20; nr 2, s. 33-34; nr 3, s. 53-54; nr 4/5, s. 108; nr 6, s. 113; nr 7, s. 140-141; nr 8/9, s. 165-167; nr 10/11, s. 191-193; nr 12, s. 202-203; 3(1937), nr 1, s. 17-18; nr 2, s. 38-39; nr 3, s. 58-59; nr 4/6, s. 69-70; nr 7/8, s. 107; nr 9/10, s. 127; nr 11, s. 176-177; nr 12, s. 196-197; A. D m o c h o w s k i, *Stan Muzeum Diecezjalnego w Płocku oraz postęp inwentaryzacji zabytków*, „Miesięcznik Pastorski Płocki”, 29(1934), nr 1, s. 43-44.

³⁸ Pius XI, pkt. 5, s. 5.

³⁹ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984, kanon 1283, pkt. 2; S k r z y d l e w s k a, dz. cyt., s. 38.

ANEKS

DZIAŁALNOŚĆ INWENTARYZACYJNA W TERENIE

Objaśnienia oznakowań:

- + – cała dokumentacja
- – brak dokumentacji
- # – fotografie
- ^ – plany
- * – plany plebani 1922 r.

Lp.	Parafia	Termin przepr. prac inw.	Brudnopis	Teczka właśc.
1	2	3	4	5
1.	Baboszewo	1926	+	+
2.	Baranowo	1926	+	+
3.	Barcice	b. d.	---	^
4.	Biała	sierpień 1929	+	#
5.	Bielsk	sierpień 1929	+	#
6.	Bogate	---	---	---
7.	Bonisław	sierpień 1929	+	#^
8.	Bodzanów	b. d.	+	#^
9.	Bożewo	b. d.	+	---
10.	Brańszczyk	b. d.	+	+
11.	Brodowe Łąki	---	---	---
12.	Brwilno	---	---	---
13.	Bulkowo-Plichowo	b. d.	+	---
14.	Chościszewo	b. d.	+	+
15.	Chorzele	1935	---	+
16.	Ciemniewko	sierpień 1935	+	---
17.	Ciachcin	sierpień 1930	+	---
18.	Ciechanów i Przedwojewo	sierpień 1935	+	+
19.	Ciechomice	---	---	---
20.	Cieksyn	b. d.	---	#
21.	Chełmica	maj 1927	+*	---

1	2	3	4	5
22.	Czermno	maj 1930	+	#
23.	Czernice	maj 1926	+	+
24.	Czerwonka	b. d.	+	---
25.	Czerwińsk	b. d.	+	---
26.	Daniszewo	b. d.	+	+
27.	Dąbrowo	---	---	---
28.	Dębsk	---	---	---
29.	Długosiodło	lipiec 1937	+	+
30.	Dłutowo	---	---	---
31.	Dobrzyków	maj 1930	+	#
32.	Dobrzyń n. Wisłą	czerwiec 1932	+ *	---
33.	Dobrzyń n. Drwęcą	---	---	---
34.	Drądzewo	lipiec 1926	+	+
35.	Drobin	wrzesień 1930	+	#
36.	Duczynin	b. d.	+	#
37.	Dulsk	---	---	---
38.	Duninowo	sierpień 1930	+	#
39.	Dziektarzewo	b. d.	+	+
40.	Dzierzgowo	sierpień 1930	+	+
41.	Dzierżenin	lipiec 1937	+	+
42.	Gąbin	sierpień 1928	+	#
43.	Gąsewo	sierpień 1928	+	+
44.	Gąsocin	---	---	---
45.	Gąsiorowo	sierpień 1937	+	---
46.	Głinojeck	---	---	---
47.	Goleszyn	sierpień 1938	+	---
48.	Gołymin	---	---*	---
49.	Goworowo	1937	+	+
50.	Gostynin	maj 1930	+	+

1	2	3	4	5
51.	Gozdowo	---	---	---
52.	Gójsk	sierpień 1938	---	---
53.	Góra	sierpień 1928	+	+
54.	Gradzanowo	lipiec 1936	+	---
55.	Gralewo	wrzesień 1930	+	---
56.	Grodziec-Radzikowo	lipiec 1937	+	#
57.	Grzebsk	maj 1926	+	+
58.	Gumino	sierpień 1928	+	---
59.	Grudusk	1928	+	---
60.	Gzy	sierpień 1937	+	---
61.	Jaciążek	---	---	---
62.	Janowo	b. d.	---	+
63.	Janówiec	b. d.	+	---
64.	Jeżewo	sierpień 1938	+	---
65.	Jednoróżec	b. d.	---	^
66.	Joniec	b. d.	---	^
67.	Kamienica	sierpień 1928	+	#
68.	Karniewo	b. d.	+	---
69.	Karnkowo	---	---*	---
70.	Kikole	---	---	---
71.	Klukowo	sierpień 1937	+*	---
72.	Kobylinki	maj 1929	+	---
73.	Korzeń	maj 1930	+	---
74.	Koziebrody	b. d.	---	# ^
75.	Koziczynek	sierpień 1935	+	---
76.	Krajkowo	lipiec 1936	+	---
77.	Krasne	---	---*	---
78.	Krasnosielec	sierpień 1928	+	---
79.	Kraszewo	sierpień 1935	+	---

1	2	3	4	5
80.	Królewo	sierpień 1928	+	+
81.	Kroczewo	sierpień 1928	+	#^
82.	Krysk	sierpień 1928	+	#^
83.	Krzywonoga Mała	b. d.	+	+
84.	Krzywonoga Wielka	b.d.	---	+
85.	Kucice	b. d.	^	---
86.	Kuczbork	---	---	---
87.	Kunin	---	---	---
88.	Kurowo	sierpień 1938	+	---
89.	Ligowo	b. d.	+	#
90.	Lipno	---	*	---
91.	Lekowo	sierpień 1935	+*	---
92.	Lipowiec	---	---	---
93.	Lubiel	lipiec 1937	+	---
94.	Lubowidz	---	---	---
95.	Lucień	---	---	---
96.	Łęg	czerwiec 1930	+	---
97.	Łopacin	b. d.	+ *	---
98.	Łętowo	b. d.	^	#
99.	Łukomia	sierpień 1938	+	---
100.	Łęg	---	---	---
101.	Łysakowo	sierpień 1935	+*	
102.	Maków Mazowiecki	sierpień 1928	+	#
103.	Małużyn	b. d.	+	---
104.	Mokowo	---	---*	---
105.	Modlin	---	---	---
106.	Mochowo-Żurawinek	---	---	---
107.	Mława	---	---	---
108.	Miszewo Murowane	wrzesień 1930	+	#

1	2	3	4	5
109.	Miszewo Strzałkowskie	wrzesień 1930	+	#
110.	Naruszewo-Radzymin	lipiec 1928	+	#
111.	Nasielsk	b. d.	---*	#
112.	Niechłonin	---	---	---
113.	Niedzbórz	---	---	---
114.	Nowe Miasto	---	---	---
115.	Obory	---	---	---
116.	Obyrte	lipiec 1937	+*	^
117.	Okalewo	---	---	---
118.	Olszewka	b. d.	---	#
119.	Opiniogóra	---	---*	---
120.	Orszymowo	b. d.	^	#
121.	Osiek	---	--- *	---
122.	Osmolin	maj 1930	+	---
123.	Ostrowite	---	--- *	---
124.	Osuchowa	---	---	---
125.	Pacyna	czerwiec 1930	+	#
126.	Pałuki	sierpień 1935	+*	+
127.	Pawłowo	1926	+	+
128.	Parciaki	b. d.	^	+
129.	Pilichowo	---	---	---
130.	Płock św. Aleksego (Trzepowo)	1930	+	+
131.	Płock św. Benedykta	1930	+	---
132.	Płock św. Jakuba (Imielnica)	---	^	---
133.	Płoniawy	b. d.	---	#
134.	Płonne	---	---	---
135.	Płońsk św. Michała	b. d.	---	#
136.	Płońsk św. Jakuba	b. d.	^	#
137.	Pniewo	1937	+	---

1	2	3	4	5
138.	Poniatowo	---	---	---
139.	Popowo	b. d.	+	+
140.	Poręba	b. d.	+	+
141.	Porządzie	---	---	---
142.	Proboszczewice	sierpień 1929	+	#
143.	Przasnysz św. Wojciecha	b. d.	+	---
144.	Przasnysz św. Stanisława	b. d.	#	---
145.	Przewodowo	sierpień 1937	#	---
146.	Przedwojowo	b. d.	+	---
147.	Pułtusk św. Józefa	b. d.	#	#
148.	Pułtusk św. Stanisława	b. d.	---	#
149.	Pułtusk św. Mateusza	b. d.	+	#
150.	Raciąż	lipiec 1936	+	---
151.	Radzanów	---	---	---
152.	Radomin	---	---	---
153.	Radziki	---	---	---
154.	Radzikowo	---	---	---
155.	Rogotórk	wrzesień 1930	+	---
156.	Rogowo	sierpień 1938	+	---
157.	Rokicice	sierpień 1936	+	---
158.	Rypnin	---	---	---
159.	Rostkowo	b. d.	+	---
160.	Radzymin	---	---	---
161.	Radzanowo	1929	+	---
162.	Rębowo	---	---	---
163.	Rościszewo	1938	---	---
164.	Róże	---	---	---
165.	Różan	1937	+	---
166.	Rybienko	---	---	---

1	2	3	4	5
167.	Rzewnie	---	---	---
168.	Rypin	---	---	---
169.	Sadłowo	---	---	---
170.	Sanniki	maj 1930	+	#
171.	Sarbiewo	b. d.	+	+
172.	Sarnowo	b. d.	---	+
173.	Sierpc św. Benedykta	sierpień 1938	+	---
174.	Sierpc św. Wita	sierpień 1938	+	---
175.	Serock	lipiec 1937	+	---
176.	Siecień	lipiec 1936	+	---
177.	Sieluń	lipiec 1936	+	---
178.	Sierpc św. Maksymiliana	---	---	---
179.	Skępe	b. d.	+	---
180.	Skierzowizna	---	---	---
181.	Skołatowo	b. d.	^	#
182.	Skrwilno	---	---	---
183.	Słubice	---	---	---
184.	Słupno	b. d.	---	---
185.	Smardzewo	1928	+	---
186.	Smogorzewo	sierpień 1937	+	---
187.	Smoszewo	---	---	---
188.	Sobowo	lipiec 1936	+	---
189.	Sochocin	1928	+	---
190.	Soczewka	---	---	---
191.	Sokołów	1930	+	---
192.	Sokołowo	b. d.	+	---
193.	Solec	1930	+	---
194.	Sońsk	sierpień 1935	+	---
195.	Staroźreby	sierpień 1929	+	---

1	2	3	4	5
196.	Strzegocin	sierpień 1937	+	---
197.	Strzegowo	lipiec 1936	+	---
198.	Strzygi	---	--- *	---
199.	Stupsk	---	---	---
200.	Sudragi	---	---	---
201.	Sulerzyż	b. d.	+	
202.	Suserz	maj 1930	+	#
203.	Syberia	---	---	---
204.	Sypniewo	---	---	---
205.	Szczawin	maj 1930	+	#
206.	Szczutowo	b. d.	+	---
207.	Szelków	b. d.	+	---
208.	Szreńsk	---	---	---
209.	Szwelice	sierpień 1928	+	---
210.	Szpetal	---	---*	---
211.	Szydłowo	---	---	---
212.	Szyszki	b. d.	+	---
213.	Świedziebnia	---	---	---
214.	Święcieniec	wrzesień 1930	+	---
215.	Święte Miejsce	b. d.	+	+
216.	Tłuchowo	sierpień 1936	+*	---
217.	Trąbin	---	---	---
218.	Trębki	b. d.	^	#
219.	Troszyn	---	---	---
220.	Trutowo	---	---	---
221.	Unieck	sierpień 1936	+	---
222.	Unierzyż	lipiec 1936	+	---
223.	Węgra	b. d.	---	+
224.	Węgrzynowo	b. d.	---	#

1	2	3	4	5
225.	Wieczfnia	b. d.	+	+
226.	Wielgie	---	*	---
227.	Wola Mystkowska	b. d.	---*	#
228.	Wrona	b. d.	---	#
229.	Wyszogród -Rembowo	b. d.	---	#
230.	Węgra	b. d.	+	+
231.	Węgrzynowo	b. d.	+	+
232.	Woźniki	---	---	---
233.	Winnica	sierpień 1937	+	---
234.	Wojnówka	---	---	---
235.	Wola Mystkowska	b. d.	+	+
236.	Wrona	b. d.	---	#
237.	Wyszków św. Idziego	b. d.	+	---
238.	Wyszków św. Wojciecha	---	---	---
239.	Wyszogród	---	---	---
240.	Wyszyny	---	---	---
241.	Zaduszniki	---	---*	---
242.	Zagroba	sierpień 1929	+	#
243.	Zakroczym	paźdz. 1933	+	
244.	Zakrzewo	b. d.	^	---
245.	Zambski	b. d.	+	---
246.	Zaręby	b. d.	+	+
247.	Zatory	b. d.	+	---
248.	Zawidz	sierpień1938	+	---
249.	Zegrze	sierpień1937	+	---
250.	Zeńbok	b. d.	+*	---
251.	Zielona Mławska	---	---	---
252.	Zielona Ciechanowska	b. d.	+*	---

1	2	3	4	5
253.	Zieluń	---	---	---
254.	Zyck	b.d.	---	#
255.	Żałe	b.d.	+	---
256.	Żebry Perosy	---	---	---
257.	Żmijewo	---	---	---
258.	Żukowo	maj 1929	+	#
259.	Żuromin	---	---	---
260.	Żurominek Kapitulny	b. d.	+	---

THE INVENTORY ACTIVITY
OF THE DIOCESAN MUSEUM IN PŁOCK

S u m m a r y

The first professional inventory books for the Diocesan Museum in Płock were made when the Rev. canon Aleksander Dmochowski was its head. In order to work out the museum stores special books were prepared. Precise information ensuring the identification of the object has been placed in separate rubrics in a defined order. The books under consideration were regularly supplemented in the post-war period, marking the changes with accuracy, thus informing about indispensable interventions.

In the 1980s a new manner of cataloguing objects was conceived. This was an attempt to make documentation uniform on the basis of the state regulations binding at the time.

Apart from the inventory of the museum objects it was decided to catalogue the more precious objects in the territory of the whole of the diocese. The catalogues of 260 parishes were designed. They all contained the history of a parish, descriptions of local customs, thorough description of the church together with, if there were any, archival descriptions dealing with the object, or descriptions of the church which had earlier existed. The inventory files did not leave out the more interesting lay objects which were not connected with a local cult, if there was any. A photographic documentation and detailed plans of the objects under description were enclosed with the text. In result of such a large-scale inventory the Museum gained many collections. The current cataloguing of the sacral objects is sporadic, though the Instruction of how to work out, say, evidential cards of the Centre of the Documentation of Monuments is fully applied to the monuments of church art. The implementation of such a documentation is a duty resulting from the Code of Canon Law.

Translated by Jan Klos